

Szkolnictwo wyższe w Polsce : ustrój, prawo, organizacja / redakcja naukowa Stanisław Waltoś i Andrzej Rozmus. – 4. wyd., stan prawny na 1 października 2016 r. – Warszawa, 2016

Spis treści

Słowo wstępne	13
 Rozdział 1.	
<i>STANISŁAW WALTOŚ</i>	
Korzenie współczesnego szkolnictwa wyższego - ścieżki tradycji	19
1.1. Zamiast wprowadzenia	19
1.2. Średniowieczne modele uniwersytetów inspiracją dla współczesności?	20
1.3. Średniowieczna wspólnota edukacyjna	25
1.4. Kryzys uniwersytetów i poszukiwania nowych rozwiązań	30
1.5. Model Humboldta	33
1.6. Model Newmana	35
1.7. II Rzeczpospolita - od autonomii do jej ograniczenia	36
1.8. Polska po 1945 roku - żegnanie się z Humboldtem	46
1.9. Krok po kroku z powrotem w kierunku autonomii	47
1.10. Szkolnictwo wyższe w Polsce niepodległej	52
1.11. Cnoty akademickie - wartości nadal poszukiwane	57
 Rozdział 2.	
<i>OLGA KUREK-OCHMAŃSKA</i>	
Demograficzne uwarunkowania przyszłości szkolnictwa wyższego w Polsce	61
2.1. Wprowadzenie	61
2.2. Tendencje demograficzne w europejskim szkolnictwie wyższym	64
2.3. Prognozy demograficzne dla polskiego szkolnictwa wyższego - studenci	68
2.4. Prognozy demograficzne dla polskiego szkolnictwa wyższego - kadra akademicka	70
2.5. Zmiany demograficzne a przyszłość rynku szkół wyższych	73
2.6. Podsumowanie	75
 Rozdział 3.	
<i>KAROLINA CYRAN, DOMINIKA MAJ-SOLARZ</i>	
Realizacja Procesu Bolońskiego w szkolnictwie wyższym	79
3.1. Wprowadzenie	79
3.2. Etapy wdrażania Procesu Bolońskiego: od Sorbony do Erywania. Zmieniające się priorytety	80
3.2.1. Komunikat praski (2001)	82
3.2.2. Komunikat berliński (2003)	82

3.2.3. Komunikat z Bergen (2005)	83
3.2.4. Komunikat londyński (2007)	83
3.2.5. Komunikat z Leuven/Louvain-la-Neuve (2009)	84
3.2.6. Inauguracja Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego (2010)	85
3.2.7. Komunikat bukaresztański (2012)	85
3.2.8. Komunikat erywański (2015)	87
3.3. Wyznaczniki Procesu Bolońskiego	90
3.3.1. Zapewnienie odpowiedniej jakości kształcenia	90
3.3.2. Powszechne wdrożenie trzech cykli kształcenia	92
3.3.3. Promocja mobilności	95
3.3.4. Wprowadzenie punktowego rozliczenia osiągnięć studentów	97
3.3.5. Kształcenie przez całe życie	98
3.3.6. Promowanie europejskiego obszaru badań	99
3.4. Polskie uczelnie wobec wyzwań Procesu Bolońskiego	102
3.4.1. Zmiany w otoczeniu uczelni wyższych	103
3.4.2. Bolońskie reformy i strategiczne wyzwania	104
3.5. Środowisko akademickie wobec Procesu Bolońskiego: między akceptacją a krytyką	106
3.6. Podsumowanie	111

Rozdział 4.

ANDRZEJ ROZMUS, AGNIESZKA SĘK

Prawno-społeczne warunki powstawania i likwidacji szkół wyższych w Polsce	115
4.1. Warunki działania szkół wyższych w Polsce po roku 1989	115
4.2. Cechy transformacji polskiego systemu szkolnictwa wyższego	117
4.3. Statystyczny obraz szkolnictwa wyższego w Polsce po roku 1989	118
4.4. Legislacyjne warunki tworzenia szkół wyższych w Polsce	125
4.5. Uwagi końcowe	137

Rozdział 5.

KATARZYNA KURZĘPA-DEDO, KAMILA KURCZEWSKA

Ustroje szkół wyższych. Rozważania modelowe	141
5.1. Wprowadzenie	141
5.2. Rozwiązania instytucjonalne i organizacyjne w krajach Europy	145
5.3. Organizacja uczelni	155
5.3.1. Uczelnia i jej organy	156
5.3.2. Podstawowa jednostka organizacyjna uczelni i jej organy	161
5.3.3. Stanowiska dokumentacji i informacji	162
5.3.4. Samorządy i organizacje uczelniane	163
5.4. Zadania i kompetencje organów i jednostek uczelni w zakresie organizacji kształcenia studentów	164
5.4.1. Kompetencje podstawowej jednostki organizacyjnej i senatu w zakresie organizacji procesu kształcenia	165
5.4.2. Kompetencje nauczycieli akademickich w zakresie organizacji procesu kształcenia	168

5.4.3. Kompetencje kierownika podstawowej jednostki organizacyjnej w zakresie organizacji procesu kształcenia	168
5.4.4. Kompetencje senatu w zakresie organizacji procesu kształcenia	169
5.4.5. Kompetencje rektora w zakresie organizacji procesu kształcenia	171
5.4.6. Inne jednostki wspierające proces kształcenia	173
5.5. Zadania i kompetencje organów i jednostek uczelni w zakresie wsparcia organizacyjnego dla nauczycieli akademickich	173
5.5.1. Kompetencje senatu w stosunku do nauczycieli akademickich	174
5.5.2. Kompetencje rektora w stosunku do nauczycieli akademickich	175
5.5.3. Kompetencje innych podmiotów uczelnianych w stosunku do nauczycieli akademickich	176
5.6. Zadania i kompetencje organów i jednostek w zakresie wsparcia organizacyjnego dla pracowników naukowych	177
5.7. Wsparcie organizacyjne zapewniające współdziałanie uczelni z otoczeniem	179
5.8. Rodzaje powiązań organizacyjnych	180
5.8.1. Gromadzenie i udostępnianie informacji	181
5.8.2. Wnioskowanie, opiniowanie, udzielanie wytycznych, zatwierdzanie, uzgadnianie, wyrażanie zgody	181
5.8.3. Nadzór, kontrola, ewaluacja	183
5.9. Podsumowanie	187

Rozdział 6.

ANDRZEJ KIEBAŁA

Autonomia szkół wyższych	193
6.1. Autonomia	194
6.2. Pojęcie autonomii szkół wyższych	194
6.3. Autonomia polskich szkół wyższych w ujęciu historycznym	198
6.4. Autonomia uczelni	202
6.4.1. Prawo do określania swej misji	205
6.4.2. Prawo do określania programów kształcenia oraz dokonywania opisów efektów kształcenia zgodnie z Krajowymi Ramami Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego	205
6.4.3. Prawo do wyboru formy studiów, profilu kształcenia i określenia ich regulaminu	208
6.4.4. Prawo do określania szczegółowych zasad i trybu przyjmowania na studia	211
6.4.5. Prawo do określania sposobów oceny wyników nauczania	213
6.4.6. Prawo do tworzenia kierunków studiów	214
6.4.7. Samodzielność uczelni w wyznaczaniu zadań badawczych i dydaktycznych	215
6.4.8. Posiadanie przez uczelnię dostatecznej liczby uprawnień do nadawania stopni naukowych i występowania z wnioskami o nadanie tytułu naukowego	217
6.4.9. Określenie trybu i sposobu kształcenia kadry	217
6.4.10. Prawo do nadawania tytułów honorowych	218
6.4.11. Prawo do bezpośredniego podejmowania współpracy	

z zagranicznymi instytucjami naukowymi	219
6.4.12. Określanie wzoru dyplomu ukończenia studiów	219
6.4.13. Potwierdzanie efektów uczenia się	220
6.4.14. Prawo do samodzielnego ustalania stanu prawnego, w szczególności statutu	221
6.4.15. Prawo do określania i realizowania własnej strategii rozwojowej	222
6.4.16. Prawo do określania szczegółowych zasad (w granicach upoważnienia ustawowego) pobierania opłat za usługi edukacyjne	223
6.4.17. Prawo do podejmowania działalności gospodarczej w ustalonym przez siebie zakresie	224
6.4.18. Swoboda w dysponowaniu majątkiem, w tym zaciągania zobowiązań	225
6.4.19. Gwarancje integralności majątku uczelni oraz uprawnień w zakresie dysponowania zasobami kapitałowymi	226
6.4.20. Swoboda w określaniu struktury organizacyjnej	227
6.4.21. Swoboda tworzenia związków uczelni i kampusów uczelnianych	228
6.4.22. Możliwość określania zasad polityki kadrowej oraz wprowadzania własnych systemów wynagradzania	229
6.5. Podsumowanie	230

Rozdział 7.

ARTUR BĄK, KAROLINA CYRAN, WACŁAW MENDYS

Mienie i finanse szkół wyższych	233
7.1. Mienie	233
7.2. Finanse	236
7.2.1. Modele finansowania uczelni	236
7.2.2. Finansowanie ze środków publicznych	240
7.2.3. Finansowanie ze środków prywatnych	243
7.3. Systemy finansowania szkolnictwa wyższego w wybranych krajach Europy i na świecie	246
7.4. Finansowanie szkolnictwa wyższego w Polsce	253
7.4.1. Finanse szkół publicznych	258
7.4.2. Finanse szkół niepublicznych	274
7.5. Finanse a funkcjonowanie wyższych uczelni	277
7.6. Podsumowanie	281
7.7. Wnioski	283

Rozdział 8.

BARBARA CZARNEK, MARIAN LIWO

Pracownicy szkoły wyższej	291
8.1. Wstęp	291
8.2. Zatrudnienie pracowników szkół wyższych oraz wynikające z tego zatrudnienia prawa i obowiązki	295
8.2.1. Założenia ogólne	295
8.2.2. Nawiązanie stosunku pracy. Dodatkowe zatrudnienie. Rozwiązanie stosunku pracy. Okresowe oceny	295
8.3. Czas pracy. Urlopy wypoczynkowe. Urlopy na podratowanie zdrowia	317

8.3.1. Czas pracy	317
8.3.2. Urlopy wypoczynkowe	319
8.3.3. Urlopy naukowe	320
8.3.4. Urlopy na poratowanie zdrowia	320
8.4. Wynagrodzenie za pracę. Dodatki do wynagrodzenia i inne świadczenia	321
8.4.1. Wynagrodzenie za pracę	321
8.4.2. Dodatki do wynagrodzenia i inne świadczenia	325
8.5. Emerytury i renty nauczycieli akademickich	327
8.6. Bezpieczeństwo i higiena pracy w uczelniach	332
8.7. Rozpoznawanie sporów ze stosunku pracy	333

Rozdział 9.

BOGUSŁAW ŚLIWERSKI

Szkoła naukowa	339
9.1. Czym jest szkoła naukowa?	340
9.2. Uwarunkowania rozwoju szkół naukowych	344
9.2.1. Przesłanki administracyjnoprawne	344
9.2.2. Przesłanki społeczno-kulturowe szkół naukowych	353
9.2.3. Uwarunkowania ekonomiczne szkół naukowych	354
9.2.4. Uwarunkowania edukacyjne szkół naukowych	356
9.3. Zakończenie	359

Rozdział 10.

ANDRZEJ KIEBAŁA

Kariery nauczycieli akademickich	363
10.1. Pojęcie i rodzaje kariery nauczycieli akademickich	364
10.2. Kariera naukowa	366
10.3. Kariera akademicka	388

Rozdział 11.

KATARZYNA KURZĘPA-DEDO

Odpowiedzialność dyscyplinarna nauczycieli akademickich	401
11.1. Uwagi wstępne	401
11.2. Aktualne unormowanie odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli akademickich	403
11.3. Zakres podmiotowy i przedmiotowy odpowiedzialności	404
11.4. Przedawnienie i ustanie zatrudnienia	407
11.5. Odpowiednie stosowanie przepisów kodeksu postępowania karnego do postępowania dyscyplinarnego wobec nauczycieli akademickich	408
11.5.1. Stosowanie instytucji prawa karnego materialnego w postępowaniu dyscyplinarnym wobec nauczycieli akademickich	411
11.6. Zbieg odpowiedzialności dyscyplinarnej i karnej	412
11.7. Kary dyscyplinarne dla nauczycieli akademickich	415
11.8. Organy orzekające w sprawach dyscyplinarnych	417
11.8.1. Komisje dyscyplinarne	417
11.8.2. Rzecznik dyscyplinarny	422

11.9. Przebieg postępowania dyscyplinarnego wobec nauczycieli akademickich	426
11.9.1. Postępowanie dyscyplinarne przed rektorem	426
11.9.2. Postępowanie wyjaśniające	427
11.9.3. Postępowanie dyscyplinarne	436
11.10. Wykonanie kar	449
11.11. Zatarcie skazania	450
11.12. Wznowienie postępowania	451
11.13. Zawieszenie nauczyciela akademickiego w pełnieniu obowiązków	452
11.14. Wnioski końcowe	454

Rozdział 12.

KAMILA KURCZEWSKA

Odpowiedzialność dyscyplinarna studentów	461
12.1. Sposób regulacji odpowiedzialności dyscyplinarnej studentów	463
12.2. Zakres podmiotowy odpowiedzialności dyscyplinarnej	469
12.3. Zakres przedmiotowy odpowiedzialności dyscyplinarnej	470
12.4. Zbieg odpowiedzialności dyscyplinarnej i karnej	476
12.5. Kary dyscyplinarne dla studentów	477
12.6. Inne braki w unormowaniu odpowiedzialności dyscyplinarnej	481
12.7. Postulowane kierunki zmian	484
12.8. Organy orzekające w sprawach dyscyplinarnych	485
12.8.1. Komisje dyscyplinarne	485
12.8.2. Rzecznik dyscyplinarny	486
12.8.3. Sądy koleżeńskie	486
12.9. Zasady postępowania dyscyplinarnego wobec studentów	487
12.10. Przebieg postępowania dyscyplinarnego wobec studentów	493
12.10.1. Postępowanie dyscyplinarne przed rektorem	493
12.10.2. Postępowanie dyscyplinarne przed sądem koleżeńskim	495
12.10.3. Postępowanie wyjaśniające	496
12.10.4. Przebieg postępowania dyscyplinarnego	499
12.10.5. Postępowanie dyscyplinarne odwoławcze	503
12.10.6. Postępowanie przed sądem administracyjnym	506
12.10.7. Odpowiednie stosowanie przepisów kodeksu postępowania karnego w postępowaniu dyscyplinarnym	507
12.11. Wykonanie kar	510
12.12. Zatarcie ukarania	511
12.13. Przedawnienie	511
12.14. Wznowienie postępowania	511
12.15. Wnioski	512

Rozdział 13.

SYLWIA BANAŚ, ŁUKASZ BŁĄD

Organizacja studiów, stypendia oraz funkcjonowanie samorządu i organizacji studenckich	519
13.1. Nowa organizacja studiów	520
13.2. Studenci dla Procesu Bolońskiego	527

13.3. Ocena nauczycieli akademickich	530
13.4. Czas trwania studiów	532
13.5. Regulacje dotyczące form i toku studiów	538
13.6. Zajęcia dydaktyczne - formy tradycyjne i nauczanie na odległość	543
13.7. Zajęcia i sprawdziany wiedzy w języku obcym	546
13.8. Przenoszenie i uznawalność wyników studenta	547
13.9. Stypendia	549
13.10. Samorząd studencki i parlament studentów	557
13.11. Uwagi końcowe	561

Rozdział 14.

BARBARA CZARNEK, MARIAN LIWO

Studia doktoranckie	563
14.1. Warunki i tryb organizowania studiów doktoranckich	563
14.2. Nadawanie naukowych stopni uniwersyteckich	566
14.3. Współczesne studia doktoranckie	566
14.4. Modele kształcenia doktorantów	567
14.5. Problematyka stopni i tytułów naukowych w Polsce po II wojnie światowej	570
14.6. Czynniki kształtujące popyt na studia doktoranckie	571
14.7. Oceny i efekty prowadzenia studiów doktoranckich	576
14.8. Obowiązki i prawa doktorantów	581
14.9. Studia doktoranckie na tle Europejskiej karty naukowca i ustawy o stopniach i tytułach naukowych	585
14.10. Podsumowanie i wnioski	587

Rozdział 15.

AGATA JURKOWSKA-GOMUŁKA

Internacjonalizacja studiów i badań naukowych	593
15.1. Wprowadzenie	593
15.2. Determinanty i cele procesu internacjonalizacji szkolnictwa wyższego i nauki	595
15.3. Budowa Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego	599
15.4. Budowa Europejskiej Przestrzeni Badawczej	601
15.5. Ramy prawne internacjonalizacji szkolnictwa wyższego w Polsce	603
15.5.1. Regulacje międzynarodowe	603
15.5.2. Regulacje krajowe	604
15.6. Umiejdzynarodowienie kształcenia w polskich uczelniach	605
15.6.1. Europejski System Transferu Punktów (ECTS)	605
15.6.2. Uznawanie dyplomów uczelni zagranicznych	606
15.6.3. Zasady podejmowania studiów przez cudzoziemców	607
15.6.4. Programy zachęcające cudzoziemców do studiowania w Polsce	611
15.6.5. Mobilność polskich studentów	613
15.6.6. Zatrudnianie cudzoziemców w szkołach wyższych	616
15.6.7. Wielokrotne i wspólne dyplomy	617
15.6.8. Inne działania na rzecz umiejdzynarodowienia polskich uczelni w wymiarze dydaktycznym	619

15.6.9. Umiejdzynarodowienie kształcenia w Programie Operacyjnym Wiedza Edukacja Rozwój (PO WER)	620
15.7. Umiejdzynarodowienie badań naukowych w polskich uczelniach	621
15.7.1. Uznawalność stopni naukowych uzyskanych za granicą	621
15.7.2. Tworzenie centrów badawczych z partnerami zagranicznymi	622
15.7.3. Europejski program Horyzont 2020	622
15.7.4. Bilateralne i multilateralne programy umiejdzynarodowienia badań	624
15.7.5. Krajowe programy umiejdzynarodowienia badań	626
15.8. Instytucjonalny system wspierania internacjonalizacji uczelni	628
15.9. Internacjonalizacja polskiego szkolnictwa wyższego w praktyce - przykład podkarpackiej uczelni niepublicznej	639
15.10. Perspektywy umiejdzynarodowienia polskiego szkolnictwa wyższego	633

Rozdział 16.

MARCIN SZEWCZYK, ALEKSANDRA KĘDZIOR

Organizacja i prowadzenie badań naukowych w szkole wyższej	639
16.1. Miejsce prowadzenia badań	639
16.2. Rodzaje badań naukowych	642
16.3. Finansowanie badań naukowych	644
16.3.1. Ograny odpowiedzialne za rozdysponowanie środków	644
16.3.2. Źródła finansowania badań naukowych w Polsce	649
16.3.3. Podział środków przeznaczonych na badania naukowe	652
16.3. Słabości i problemy polskiej nauki	656
16.4.1. Niewystarczające nakłady na badania naukowe	657
16.4.2. Niewystarczający poziom współpracy	661
16.4.3. Inne problemy	664

Rozdział 17.

DOMINIK ANTONOWICZ

Problemy związane z kompleksową oceną jednostek naukowych w polskim szkolnictwie wyższym	671
17.1. Uwagi wstępne	671
17.2. Zasady Kompleksowej Oceny Jednostek Naukowych	673
17.3. Jaką funkcję pełni kompleksowa ocena jednostek naukowych?	676
17.4. Przedmiot kompleksowej oceny jednostek naukowych	679
17.5. Instytucjonalna różnorodność jednostek naukowych	680
17.6. Wewnętrzna złożoność świata nauki	682
17.7. Narzędzia bibliometryczne czy ocena ekspercka?	684
17.8. Konkluzje	685

Rozdział 18.

PAWEŁ CHMIELNICKI

Postępowanie akredytacyjne w szkolnictwie wyższym	689
18.1. Status podmiotu prowadzącego postępowanie akredytacyjne	689
18.2. Charakter postępowania akredytacyjnego	692

18.3. Przebieg akredytacji	696
18.4. Wzruszanie uchwał prezydium Polskiej Komisji Akredytacyjnej	706
18.5. Brak akredytacji	708
18.6. Efekty stosowania procedur akredytacyjnych	710

Notki o autorach	719
-------------------------	------------

oprac. BPK